

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

ISSN 2219-2654

**ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ
ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

№3(38) 2015

Том 3

Сєвєродонецьк 2015

<i>Мельник М.Т.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОБАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	219
<i>Мельничук О.Б.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	227
<i>Михайлишин У.Б.</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ В СТУДЕНТСЬКИХ ГРУПАХ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ ПСИХОЛОГІЧНИМИ МЕХАНІЗМАМИ ГРУПОВОЇ ДИНАМІКИ.....	236
<i>Московченко А.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	246
<i>Накопечна Н.С., Завацька Н.С., Боханкова Ю. О.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ УСПІШНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	254
<i>Оран М.О.</i> ОСОБИСТІСНА РЕФЛЕКСІЯ: МОВЛЕННЄВИЙ АСПЕКТ.....	263
<i>Осипенко В.А.</i> СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ (ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН).....	273
<i>Пономаренко В.В., Турийський О.Д.</i> СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ АДВОКАТА.....	285
<i>Пустовалов І. В.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ З СІМЕЙ ПОВТОРНОГО ШЛЮБУ ДО СОЦІАЛЬНОГО ОТОЧЕННЯ.....	293
<i>Рева М.М.</i> ЖИТТЄВОГО ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ ПРАГНЕННЯ ДО СМІСЛУ.....	304
<i>Сірко Р. І.</i> ДИНАМІКА КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ ТА ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ДСНС УКРАЇНИ.....	309
<i>Ткач Т.В.</i> ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ В ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	317
<i>Хілько С. О.</i> ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	325
<i>Чернобровкін В.М.</i> ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ІНТЕРВЕСЦІЇ.....	338

Reva M.

The vital goal-setting of identity in the context of the desire for meaning

The article considers the psychological content of the individuals' life goal-setting as the most conscious and subjective forms of structuring the personality of their future. The problem of the goal-setting is described in the relationship of the life experience of the person with the meaningfulness of his life. Sources – 9.

Key words: life goal-setting, designing the future, self-forecasting, meaningfulness of the life.

Рева Марина Митрофанівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

УДК 159.963.9.163

Сірко Р. І.

ДИНАМІКА КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ ТА ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ДСНС УКРАЇНИ

В статті досліджуються проблема копінг-стратегій та захисних механізмів майбутніх психологів вищих навчальних закладів системи ДСНС України. Автор презентує результати досліджень копінг-стратегій та механізмів психологічного захисту майбутніх психологів впродовж їх навчання у ВНЗ. Для кожного рівня навчання характерні свої захисні механізми: високоуспішні респонденти частіше використовують «реактивне утворення» та «раціоналізацію»; низько успішні – «регресію» та «раціоналізацію». Спостерігається наступна динаміка: з віком формуються захисні механізми вищого порядку, до того ж при відповідній професійно-екстремальній підготовці значно знижується роль незрілих захисних механізмів. Дослідження показує, що успішні студенти впродовж навчання вчать ся оволодівати більш ефективними стратегіями, а у неуспішних, навпаки, загострюються негативні. Для групи успішних студентів характерні наступні копінг-стратегії: «вступ у соціальний контакт», «пошук соціальної підтримки» та «асертивні дії»; для групи низького рівня успішності – «асоціальні дії», «агресивні дії», «маніпулятивні дії».

Ключові слова: захисні механізми психіки, копінг-стратегії, майбутні психологи.

Постановка проблеми. Актуальність вирішення проблеми професійної підготовки спеціалістів з практичної психології до діяльності в особливих умовах зумовлена збільшенням екстремальних ситуацій в Україні, їхнього рівня складності. Проте професійна підготовка

майбутнього психолога на стадії освіти неможлива без наукового уявлення про психологічну структуру особистості працівника та її дослідження, адже лише цілісне структуроване розуміння її психіки змістовно репрезентує її трудовий потенціал. Тому важливим елементом виступають вміння та навички самих психологів до використання ефективних та корекції негативних стратегій подолання важких життєвих ситуацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел показав, що проблемі фахівця, задіяного в екстремальних умовах діяльності приділяється достатня увага. Розглядаються особливості поведінки людини у надзвичайних ситуаціях різного типу техногенних та природних катастроф [2, 4]; досліджуються психологічне забезпечення професійної та функціональної надійності персоналу при виконанні задач в умовах, що потребують граничної мобілізації фізичних психологічних та моральних якостей особистості [1,3,5,7]. У той же час проблемі підготовки практичного психолога відводиться недостатні місця в психолого-педагогічній літературі. Існують лише окремі дослідження, в яких ставиться дана проблема [6,8]. На сьогоднішній день відсутній системний підхід до підготовки психолога, «розроблена психограма професії «психологія діяльності у особливих умовах»; майже не вивчені функції психолога при професійно-екстремальній діяльності.

Мета статті – дослідження копінг-стратегій та захисних механізмів психіки майбутніх психологів та динаміку їх формування в процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. З метою дослідження динаміки стратегій долаючої поведінки майбутніх психологів та захисних механізмів психіки був проведений констатувальний експеримент. Базовим експериментальним майданчиком був обраний Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. У дослідженні прийняли участь 245 осіб юнацького віку, які навчаються за спеціальністю «Психологія» денної форми навчання (I-V курси).

До психодіагностичного пакету були включені нижчезазначені методики. Методика діагностики типологій психологічного захисту (Р.Плутчик, Р.Келлерман), визначає підсвідомі захисні механізми психіки, які застосовує особистість у стресогенних ситуаціях. Тест включав наступні шкали: заперечення реальності; раціоналізація; проекція; реактивне утворення; компенсація; заміна; регресія; витіснення. Методика моделі поведінки у стресових ситуаціях SACS (С.Хобфолл) для діагностики стратегій подолання особистістю екстремальних умов. Методика представлена наступними шкалами: асертивні, імпульсивні, обережні, агресивні, непрямі, асоціальні дії; вступ у соціальний контакт; пошук соціальної підтримки та уникнення. Основний акцент був зроблений на порівнянні результатів якісної інтерпретації отриманих даних проаналізованої нами вибірки.

Гендерний розподіл по вибірці в цілому показав, що 84,4% (207 людей) є особами жіночої статі, а 15,6% (38 людей) – чоловічої. Така тенденція є негативною, оскільки для діяльності в особливих умовах, яка характеризується як значною емоційною напруженістю, так і

фізичними навантаженнями, чоловіки пристосовані краще. Крім того, з кожним роком знижується кількість юнаків, які вибирають професію «психолог». Так, при наборі 2012 року вступили на навчання 25,5% юнаків і 76,5% дівчат, а при наборі 2015 – вже лише 15,4% осіб чоловічої статі та 84,6% - жіночої. Цей факт свідчить про те, що не зважаючи на специфіку вищого навчального закладу, який пов'язаний з чоловічими видами діяльності, психологія, навіть екстремальна, сприймається як суто жіноча професія.

На основі показника «середній бал успішності», який визначається за допомогою аналізу навчальної документації, обстежувані поділені на дві групи: високого рівня успішності, результати екзаменаційної сесії яких складали 4,0-5,0 балів та низького – від 2,0 до 3,9 балів включно. По вибірці в цілому високий рівень успішності зафіксований у 56,7% осіб, низький – у 43,3% досліджуваних. Потрібно зазначити, що найгірша успішність діагностована у першокурсників: серед них тільки 26,9% є високо успішними, а 73,1% - низькоуспішними. Така ситуація пояснюється складнощами адаптації до специфіки навчального закладу вищого типу та суттєвими відмінностями учбового процесу в середній школі та вищому навчальному закладі. Юнаки та дівчата вчать пристосовуватися до нової форми організації навчання, відсутності щоденних завдань, збільшення кількості та складності навчального матеріалу. На наступних курсах успішність обстежуваних покращилась в три рази: кількість низько успішних осіб зменшилась з 73,1% до 23,4% на випусковому курсі.

Аналіз експериментального матеріалу дозволив виділити якісні особливості респондентів високого і низького рівнів успішності і зробити висновки про істотні відмінності в їх особистісних характеристиках.

Відправним пунктом аналізу виступило вивчення особливостей поведінки респондентів у стресогенних ситуаціях. Під час професійної діяльності в екстремальних умовах важливу роль відіграють як захисні механізми психіки, так і детермінуючі ними види долаючої поведінки, так звані копінг-стратегії. Захисні механізми функціонують на підсвідомому рівні психіки, а копінг-стратегії визначають усвідомлені варіанти поведінкових та інтрапсихічних зусиль для вирішення внутрішніх та зовнішніх конфліктів. Копінг-стратегії формують психологічний захист, який використовує особистість в ситуації психологічної загрози фізичному, психологічному і соціальному благополуччю.

Аналіз експериментальних даних показав, що існують відмінності у механізмах психологічного захисту у респондентів високого та низького рівнів успішності. Так, перш за все, у кожного другого респондента групи низького рівня успішності діагностовано такий примітивний захисний механізм як регресія (53,7%), при якому особистість у ситуації стресу опускається на інфантильний рівень поведінки, втрачає здатність діяти самостійно та швидко приймати рішення. Тоді як регресія як домінуючий захисний механізм у групі високо успішних опитуваних проявляється лише у кожного третьої особи (34,5%). Потрібно зазначити, що прояви регресії низько успішних особистостей знижується впродовж навчання з 68,4% на першому

курсі до 28,5% на п'ятому, тобто більше ніж у два рази. Цей факт може свідчити про те, що з віком формуються захисні механізми вищого порядку, до того ж при відповідній професійній екстремальній підготовці значно знижується роль незрілих захисних механізмів.

Встановлено також, що у групі високого рівня успішності частіше проявляються більш зрілі механізми психологічного захисту, такі як реактивне утворення та раціоналізація. Реактивне утворення, яке зафіксоване у кожного четвертого обстежуваного (24,4%) високого рівня успішності спонукає до таких проявів поведінки як прагнення відповісти загальноприйнятним стандартам, комунікабельність та здатність підкоритися наказам керівництва. У низькоуспішних респондентів даний механізм зафіксований лише у 7,5% осіб.

Захисний механізм вищого рівня «раціоналізація» добре розвинутий як у відмінників, так і у трійочників (65,4% та 49,0% відповідно). Вищевказаний механізм дає можливість індивіду внаслідок суб'єктивного трактування подій зберегти відчуття контролю над ситуацією. Це позитивно впливає на діяльність в екстремальних умовах, оскільки використання особистістю раціоналізації дає змогу знівелювати наслідки травмуючих чинників.

Захисний механізм «витіснення» діагностований у кожного дев'ятого респондента (9,0%). Витіснення використовується для стримування емоцій страху, і в поведінці проявляється як уникнення стресогенних ситуацій, тривожність, конформність. Наявність таких ризиків несприятливою для діяльності в екстремальних умовах, оскільки вони можуть призвести до надкомпенсації у вигляді загальмованої реакції.

Професійна діяльність психолога ДСНС за змістом, частими екстремальними умовами являється однією з найбільш напружених та емоційно-затратних та стресогенних. У зв'язку з чим величезне значення має вміння спеціаліста використовувати адекватні способи і прийоми копінг-стратегій психологічного захисту, які забезпечують когнітивні та поведінкові акти та стимулюють ресурси особистості з метою керування власною поведінкою.

Вивчення використання обстежуваними стратегій подолання несприятливих ситуацій (методика SACS) показав наступне. Майбутні психологи мають дуже високі для працівників комунікативних професій показники використання просоціальної моделі поведінки. Так, аналіз результатів дослідження копінг-стратегій, які знаходяться на вісі «соціально-асоціально» засвідчив, що по вибірці в цілому у 73,4% респондентів зафіксована копінг-стратегія «вступ у соціальний контакт» та у 82,0% опитуваних – стратегія «пошук соціальної підтримки». Використання цих стратегій передбачає комунікацію з людьми та прагнення поділитися з ними своїми переживаннями, щоб спільно знайти ефективне рішення критичної ситуації. Ця тенденція свідчить про спроможність більшості майбутніх психологів використовувати міжособистісне спілкування як можливий ресурс подолання конфліктних ситуацій.

Проте, потрібно зазначити, що діагностовано також високі показники і про асоціальної моделі поведінки. Так, у кожного третього респондента по вибірці в цілому зафіксовані асоціальні дії (31,4%), які характеризуються егоцентризмом, соціально несприятливим

поведінкою, домінуванням власних інтересів в утробі інтересам інших. У кожного другого опитуваного по вибірці в цілому виявлений високий рівень агресивних дій (60,4%), які формують конфліктну та ворожу поведінку і знижують ефективність комунікативного процесу.

За віссю «активна-пасивна», по вибірці в цілому діагностований високий рівень пасивної поведінки при подоланні стресових ситуацій. Так, для кожного другого респондента (56,7%) характерна обережність у діях, при якій є прагнення уникати ризику; для кожного п'ятого опитуваного (20,4%) властиве уникнення як способ втечі від рішучих дій. В той же час виявлена і активна стратегія подолання, така як «асертивні дії». На цю стратегію вказують 62,4% обстежуваних, що є позитивним, оскільки суб'єкт активно і послідовно відстоює свої інтереси, в той час як психолог зі слабо виявленою моделлю асертивних дій обирає пасивні способи подолання стресових ситуацій, що призводить до підвищення тривожності та невпевненості в собі.

Дослідження копінг-стратегій за віссю подолання «пряма-непряма» засвідчило наявність у опитуваних низький рівень прямих відкритих дій та високий – непрямих прихованих дій. Так, часте використання маніпулятивних дій зафіксовано у кожного другого респондента по вибірці в цілому (51,8%). Використання цієї стратегії базується на маніпуляції людьми з метою досягнення власних цілей. У той же час у кожного третього респондента (34,6%) виявлена відкрита, хоча і неефективна стратегія «імпульсивні дії», при якій у ситуації стресу проявляється тенденція діяти під впливом обставин чи емоцій.

При порівнянні високо і низько успішних осіб виявлені високі показники по просоціальній стратегії долаючої поведінки, що, на нашу думку, свідчить про комунікабельність як важливу професійну якість психолога. Так, високі показники за шкалою «вступ у соціальний контакт» зафіксовані у 78,4% осіб, які добре вчаться та у 66,9% тих, які вчаться гірше; за шкалою «пошук соціальної підтримки» - відповідно у 87,7% та у 74,5%. Потрібно зазначити, що спостерігається негативна тенденція в обох групах до зниження просоціальної стратегії на різних етапах фахової підготовки. Якщо на першому курсі всі успішні респонденти (100%) та дві третіх малоуспішних студентів (71,0%) активно використовували копінг-стратегію «вступ у соціальний контакт», то на момент закінчення навчання у групі осіб, що добре вчаться таких залишилося 65,2%, а серед тих, що вчаться гірше – 42,8%. При цьому спостерігається позитивна динаміка по показнику «агресивні дії». В обох групах відсоток осіб, які використовують цю модель, яка передбачає тиск на іншу людину, збільшується впродовж навчання: у малоуспішних – з 60,5% на першому курсі до 71,4% на п'ятому; у високо успішних – відповідно з 57,1% до 60,8%. На нашу думку зниження рівня просоціальної копінг-поведінки при підвищенні агресивних тенденцій свідчить про соціальну невпевненість та внутрішній дискомфорт майбутніх психологів, який вони прагнуть подолати конкурентними способами.

Виявлені суттєві відмінності у обстежуваних за шкалою «асертивність». Так, 74,1% високоуспішних респондентів використовують модель асертивних дій, яка передбачає позитивне

сприйняття як себе, так і інших людей, що, в свою чергу, впливає на ефективність діяльності. У групі з низьким рівнем навчання таку стратегію відмічають лише 46,2% опитуваних. При цьому у респондентів, які вчаться добре, не спостерігається значна динаміка змін вищезазначеної стратегії. У той же час по групі низької успішності асертивність як модель поведінки збільшується з 34,2% на першому курсі до 57,1% на випускному. Такі результати можна пояснити ефективною організацією процесу фахової підготовки, яка включає в себе різноманітні навчальні тренінги та психокорекційні заняття для проблемних студентів.

Майбутні психологи, у яких зафіксовано знижені оцінки навчальної діяльності, частіше вибирають асоціальну (64,1% малоуспішних проти 42,4% успішних) та непряму (39,6% проти 25,1% відповідно) копінг-стратегії. Ці показники свідчать про наявність тенденції маніпулювати людьми та значну приховану агресію. При цьому відсоток успішних респондентів, які використовують асоціальні дії, знижується з 31,4% на другому до 21,7% на п'ятому курсі. У осіб з низьким рівнем успішності, навпаки, спостерігається негативна динаміка. Так, удвічі збільшується кількість людей (з 31,5% на першому курсі до 64,2% на четвертому), які проявляють асоціальні дії як спосіб подолання стресових ситуацій.

Висновки. Для кожного рівня навчання характерні свої захисні механізми: високоуспішні респонденти частіше використовують «реактивне утворення» та «раціоналізацію»; низько успішні – «регресію» та «раціоналізацію». При цьому з високим формується захисні механізми вищого порядку, до того ж при відповідній професійно-екстремальній підготовці значно знижується роль незрілих захисних механізмів. Виявлено, що успішні студенти впродовж навчання вчаться оволодівати більш ефективними стратегіями, а у неуспішних, навпаки, загострюються негативні. Для групи успішних студентів характерні просоціальні («вступ у соціальний контакт» та «пошук соціальної підтримки») та активні («асертивні дії») стратегії подолання стресових ситуацій. Для групи низького рівня успішності характерні асоціальна («асоціальні дії» та «агресивні дії») та непряма («маніпулятивні дії») копінг-стратегії.

Література

1. Козяр М.М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях. – Львів: «СПЮЛОМ», 2004. – 376с.
2. Малкина-Пых И.Г. Экстремальные ситуации. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 960с.
3. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: Підручник / За заг. ред. В.П.Садкового. – Х.:УЦЗУ. 2009. – 244с.
4. Осипова А.А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях. – Ростов н/Д : Феникс, 2005. – 315с.

5. Психологічне забезпечення професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України: [навчальний посібник] / Микола Андрійович Кришталь. – Черкаси: Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобілля, 2011. – 226с.

6. Рабочая книга практического психолога: пособие для специалистов, работающих с персоналом /под ред. А.А.Бодальова, А.А.Деркача, Л.Г.Лагтева. – М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2001. – 460 с.

7. Екстремальна психологія: Підручник / За заг.ред. проф., О.В.Тімченка – К.: ТОВ «Львуст Трейд», 2007. – 502с.

8. Школьная психологическая служба: вопросы теории практики/ И.В.Дубровина. – М.:Изд-во МГУ, 1991. – 202с.

Транслітерація

1. Kozyar M.M. Ekstremal'no-profesiyna pidhotovka do diyal'nosti u nadzvychnykh sytuatsiyakh. – L'viv: «SPOLOM», 2004. – 376s.

2. Malkyna-Rykh Y.N. Ekstremal'nye situatsyy. – M.: Yzd-vo Eksmo, 2005. – 960s.

3. Osnovy psykholohichnoho zabezpechennya diyal'nosti MNS; Pidruchnyk / Za zah.red.V.P.Sadkovoho. – Kh.:UTsZU. 2009. – 244s.

4. Osypova A.A. Spravochnyk psykholoha po rabote v kryzysnykh situatsiyakh. – Rostov n/D: Fenyks, 2005. – 315s.

5. Psykholohichne zabezpechennya profesiynoyi diyal'nosti pratsivnykiv pozhezhno-ryatuvальnykh pidrozdiliv MNS Ukrainy: [navchal'nyu posibnyk] / Mykola Andriyovych Kryshstal'. – Cherkasy: Akademiya pozhezhnoyi bezpeky imeni Heroyiv Chornobilya, 2011. – 226s.

6. Rabochaya knyha praktycheskoho psykholoha: posobyе dlya spetsyalystov, rabotayushchyykh s personalom /pod red. A.A.Bodal'ova, A.A.Derkacha, L.H.Lapteva. – M.: Yzd-vo In-ta psykhoterapyu, 2001. – 460 s.

7. Ekstremal'na psykholohiya: Pidruchnyk / Za zah.red. prof., O.V.Timchenka – K.: TOB «Lvhusl Treyd», 2007. – 502s.

8. Shkol'naya psykholohycheskaya sluzhba: voprosy teoryu praktyky/ Y.V.Dubrovyna. – M.:Yzd-vo MNU, 1991. – 202s.

Сирко Р.И.

ДИНАМИКА КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ И ЗАЩИТНЫХ МЕХАНИЗМОВ БУДУЩИХ ПСИХОЛОГОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ ПО ЧРЕЗВЫЧАЙНЫМ СИТУАЦИЯМ.

В статье исследуются проблема копинг-стратегий и защитных механизмов будущих психологов высших учебных заведений системы ГСЧС Украины. Автор представляет результаты исследований копинг-стратегий и механизмов психологической защиты будущих

психологов в течение их обучения в вузе. Для каждого уровня успешности характерны свои защитные механизмы: высоко успешные респонденты чаще используют «реактивную организацию» и «рационализацию»; низко успешные - «регрессию» и «рационализацию». Наблюдается следующая динамика: с возрастом формируются защитные механизмы высшего порядка, к тому же при соответствующей профессионально-экстремальной подготовке значительно снижается роль незрелых защитных механизмов. Исследование показывает, что успешные студенты в течение обучения овладевают более эффективными стратегиями, а неуспешных, наоборот, обостряются негативные. Для группы успешных студентов характерны следующие копинг-стратегии: «вступление в социальный контакт», «поиск социальной поддержки» и «ассертивные действия»; для группы низкого уровня успешности - «асоциальные действия», «агрессивные действия», «манипулятивные действия».

Ключевые слова: защитный механизм психики, копинг-стратегии, будущие психологи.

Sirko R.I.

THE DYNAMICS OF COPING-STRATEGIES AND PSYCHOLOGICAL DEFENSE MECHANISMS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN THE SYSTEM OF DSNS

The article deals with the problems of coping-strategies and psychological defense mechanisms of future psychologists in higher educational establishments in the system of DSNS. The author presented the results of research of coping-strategies and psychological defense mechanisms on the different stages of professional preparation. For every level of studies the psychological defense mechanisms are characteristic: high-successful respondents use "reactive formation" and "rationalization" more often; low successful use "regression" and "rationalization". There is a next dynamics: the psychological defense mechanisms of higher order are formed, besides the immature psychological defense mechanisms goes down. Research showed that successful students during studies seized more effective strategies, and in low successful students, opposite, the negative become sharp. For the group of successful students next coping-strategies are characteristic: "entering into a social contact", "search of social support", "assertive actions"; for the group of low level of success - "asocial actions", "aggressive actions" and "manipulative actions".

Key words: psychological defense mechanisms, coping-strategies, future psychologists.

Сірко Роксолана Іванівна, заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент.